

ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฉบับที่ D49 16 ต.ค. 68		วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น สนธิสัญญาป้องกันประเทศร่วม (Pukpuk Treaty)		สนธิสัญญาป้องกันประเทศร่วม: ยุทธศาสตร์ออสเตรเลีย-ปาปัวนิวกินี ท่ามกลางเกมดุลอำนาจอินโด-แปซิฟิก
ประเด็นสำคัญ		- ที่มาทางประวัติศาสตร์: จากสงครามโลกครั้งที่สองสู่ความสัมพันธ์เชิงพหุ - เนื้อหาสำคัญของ “Pukpuk Treaty”: พันธสัญญาทางทหารในโลกยุคใหม่ - มิติยุทธศาสตร์: ปาปัวนิวกินีในฐานะ “ประตูสู่แปซิฟิกเหนือ” - การแข่งขันมหาอำนาจ: Pukpuk Treaty ในเกมอิทธิพลสหรัฐฯ-จีน - ออสเตรเลียในฐานะ “เสาหลักแห่งอินโด-แปซิฟิกตะวันตก” - ปาปัวนิวกินี: การเดินบนเส้นทางบางระหว่างอิทธิพลสองขั้ว - ปฏิกริยาของประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิก: ความระแวงและการคานอำนาจใหม่ - การเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์อินโด-แปซิฟิก: จากเส้นขอบสู่สมรภูมิหลัก - ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับไทยและอาเซียน

ต้นเดือนตุลาคม 2025 ข่าวการที่ คณะรัฐมนตรีปาปัวนิวกินี (Papua New Guinea – PNG) มีมติอนุมัติการลงนามสนธิสัญญาป้องกันประเทศด้านความมั่นคงและการป้องกันร่วมกับออสเตรเลีย หรือที่เรียกว่า “Pukpuk Treaty” ได้รับความสนใจจากวงการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั่วภูมิภาคแปซิฟิกตอนใต้ คำว่า Pukpuk ซึ่งหมายถึง “จะเข้า” ในภาษาพื้นเมืองของปาปัวนิวกินี กลายเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองที่สื่อถึง “สัตรีนกล้าผู้สงบนิ่งแต่พร้อมโจมตี” และสะท้อนถึงลักษณะของสนธิสัญญานี้ได้อย่างดี — มันไม่ได้เป็นเพียงเอกสารทางทหารเท่านั้น แต่คือการประกาศการจัดระเบียบภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ในยุคที่มหาอำนาจกำลังแข่งขันกันเพื่ออิทธิพลในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก

สนธิสัญญา Pukpuk ถูกเสนอครั้งแรกในปี 2023 หลังการเยือนของนายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย Anthony Albanese ต่อกรุงพอร์ตมอร์สบี (Port Moresby) เพื่อสานต่อความร่วมมือทางการทหารระหว่างสองประเทศที่มีรากฐานมาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง ข้อตกลงนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการยกระดับการแลกเปลี่ยนด้านการข่าว การฝึกทางทหาร การเข้าถึงฐานทัพ และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการป้องกันประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคเหนือและเกาะมานัส (Manus Island) ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกกับทะเลฟิลิปปินส์ ในเชิงภูมิรัฐศาสตร์

สนธิสัญญาฯ นี้ไม่ใช่เรื่องเฉพาะสองประเทศ แต่คือการเคลื่อนไหวของ “วงล้อมอิทธิพลตะวันตก” ที่ขยายจากออสเตรเลียไปสู่หมู่เกาะแปซิฟิก เพื่อสร้างแนวกันชนต่อการขยายบทบาทของ จีน ในภูมิภาค ขณะเดียวกันก็เป็นการตอกย้ำบทบาทของออสเตรเลียในฐานะ “เสาหลักด้านความมั่นคง” ของสหรัฐฯ ในอินโด-แปซิฟิกอย่างเป็นทางการ

ที่มาทางประวัติศาสตร์: จากสงครามโลกครั้งที่สองสู่ความสัมพันธ์เชิงพินอง

ความสัมพันธ์ระหว่างออสเตรเลียกับปาปัวนิวกินีไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการเมืองปัจจุบัน หากย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นในบริบทของสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อกองทัพออสเตรเลียใช้เกาะนิวกินีเป็นแนวป้องกันด้านหน้าในสมรภูมิโอเชียเนียเพื่อสกัดกองทัพญี่ปุ่น พื้นที่นี้จึงกลายเป็นทั้งสมรภูมิและเส้นเลือดสำคัญของระบบความมั่นคงในมหาสมุทรแปซิฟิกได้ หลังสงคราม ออสเตรเลียได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารและช่วยพัฒนาโครงสร้างการปกครองของปาปัวนิวกินี กระทั่งประเทศนี้ได้รับเอกราชในปี 1975 ความสัมพันธ์ของทั้งสองชาติจึงเปรียบเสมือน “พี่น้องต่างรุ่น” — ออสเตรเลียในฐานะผู้นำผู้มีทรัพยากรและเทคโนโลยี ส่วนปาปัวนิวกินีในฐานะรัฐกำลังพัฒนาที่มีทรัพยากรธรรมชาติมหาศาลแต่ขาดโครงสร้างพื้นฐานและระบบป้องกันประเทศที่เข้มแข็ง ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ออสเตรเลียให้ความช่วยเหลือ PNG ผ่านการลงทุนด้านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และการฝึกทหาร โดยเฉพาะในช่วงหลังการเกิดภัยพิบัติและความไม่มั่นคงภายใน เช่น การก่อการร้ายในหมู่เกาะบูแกวินิลล์ (Bougainville) รวมทั้งการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติในเขตทะเลใต้ แต่ในขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์นี้ก็ถูกวิพากษ์ว่ามีลักษณะ “เชิงอุปถัมภ์” และสะท้อนความไม่เท่าเทียมของอำนาจระหว่างประเทศ

เนื้อหาสำคัญของ “Pukpuk Treaty”: พันธสัญญาทางทหารในโลกยุคใหม่

เนื้อหาของ Pukpuk Treaty แม้จะไม่ได้เปิดเผยอย่างละเอียดในที่สาธารณะ แต่จากเอกสารที่รัฐบาลทั้งสองฝ่ายเผยแพร่โดยสรุป พบว่ามีสาระสำคัญ 3 ประการคือ

1. การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานทางทหารร่วมกัน – อนุญาตให้กองกำลังออสเตรเลียเข้าถึงฐานทัพและท่าเรือของ PNG เพื่อการฝึก การบำรุงรักษา และการปฏิบัติการร่วม
2. การแลกเปลี่ยนข่าวกรองและข้อมูลด้านความมั่นคง – เสริมระบบป้องกันชายฝั่งและภัยไซเบอร์เพื่อรับมือกับภัยคุกคามใหม่ เช่น อาชญากรรมทางทะเล การลักลอบค้าอาวุธ และการแทรกซึมทางข้อมูลข่าวสาร
3. การฝึกกำลังและสนับสนุนขีดความสามารถของกองทัพ PNG – โดยออสเตรเลียจะให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ การฝึกยุทธวิธี และการสร้างศูนย์บัญชาการร่วม

การที่สนธิสัญญาฯ นี้ใช้ชื่อ “Pukpuk” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความแข็งแกร่งและความยืดหยุ่นทางธรรมชาติ แสดงถึงความตั้งใจของทั้งสองประเทศในการสร้าง “เกราะป้องกันร่วม” ที่ไม่เพียงเพื่อปกป้องอธิปไตย แต่ยังหมายถึงการเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของดุลอำนาจโลกในศตวรรษที่ 21

มิติยุทธศาสตร์: ปาปัวนิวกินีในฐานะ “ประตูสู่แปซิฟิกเหนือ”

หากมองในแผนที่ภูมิรัฐศาสตร์ ปาปัวนิวกินีตั้งอยู่ระหว่างออสเตรเลียและอินโดนีเซีย คร่อมเส้นแบ่งระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่นทำให้ประเทศนี้มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์อย่างมหาศาล โดยเฉพาะในบริบท

ของการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในอินโด-แปซิฟิก สำหรับออสเตรเลีย ปาปัวนิวกินีคือ “แนวป้องกันชั้นนอก” ที่ช่วยคุ้มครองทางเหนือของตนเอง หากเกิดความขัดแย้งระดับภูมิภาคในทะเลจีนใต้หรือช่องแคบมะละกา พื้นที่ของ PNG โดยเฉพาะเกาะมานัส จะสามารถใช้เป็นฐานทัพสนับสนุนและเส้นทางคมนาคมเชิงยุทธศาสตร์สู่มหาสมุทรแปซิฟิกได้โดยตรง ในทางกลับกัน สำหรับปาปัวนิวกินี การมีข้อตกลงทางทหารกับออสเตรเลียเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย โอกาสในแง่ของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางทหารและการฝึกทหารระดับสูง แต่ความท้าทายคือการรักษา “อธิปไตยแห่งการตัดสินใจ” ของตนเองไม่ให้กลายเป็นเพียงฐานทัพของอำนาจต่างชาติ

การแข่งขันมหาอำนาจ: Pukpuk Treaty ในเกมอิทธิพลสหรัฐฯ-จีน

Pukpuk Treaty เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกกำลังเป็นสนามแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกา และ จีน ขณะที่สหรัฐฯ ดำเนินยุทธศาสตร์ “Indo-Pacific Strategy” เพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรในภูมิภาค เช่น AUKUS (ออสเตรเลีย-สหราชอาณาจักร-สหรัฐฯ), QUAD (สหรัฐฯ-ออสเตรเลีย-อินเดีย-ญี่ปุ่น) และ Partnership for the Blue Pacific (PBP) ซึ่งเน้นการพัฒนาความมั่นคงและเศรษฐกิจในหมู่เกาะแปซิฟิก จีนเองก็ไม่ได้นิ่งเฉย นับตั้งแต่ปี 2019 จีนได้ขยายความร่วมมือกับหมู่เกาะโซโลมอนและคิริบาส รวมถึงการลงนามในข้อตกลงด้านความมั่นคงที่เปิดทางให้กองกำลังจีนเข้ามาในพื้นที่เพื่อ “รักษาความสงบ” ซึ่งสร้างความกังวลให้กับออสเตรเลียและสหรัฐฯ อย่างยิ่ง ดังนั้น Pukpuk Treaty จึงถือเป็น “การตอบโต้เชิงยุทธศาสตร์” ของฝั่งตะวันตกต่อการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาค ด้วยการยึดพื้นที่ปาปัวนิวกินีเป็นจุดศูนย์กลางในการรักษาสมดุลอำนาจ ไม่ต่างจากการสร้าง “แนวกันชนทางทะเล” เพื่อคานอำนาจจีนในหมู่เกาะแปซิฟิก

ออสเตรเลียในฐานะ “เสาหลักแห่งอินโด-แปซิฟิกตะวันตก”

การที่ออสเตรเลียผลักดันข้อตกลงนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนผ่านจากยุทธศาสตร์ “การป้องกันเชิงรับ” สู่ “การมีบทบาทเชิงรุกในระดับภูมิภาค” นับตั้งแต่การเข้าร่วมพันธมิตร AUKUS ออสเตรเลียได้ลงทุนครั้งใหญ่ในเทคโนโลยีเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์และระบบอาวุธขั้นสูง เพื่อเสริม

ความสามารถในการป้องกันและขยายอำนาจเชิงยับยั้ง Pukpuk Treaty จึงกลายเป็น “ชั้นเชื่อมต่อ” ระหว่างออสเตรเลียกับประเทศเพื่อนบ้านในแปซิฟิก ที่ช่วยเสริมให้ยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ มีฐานทางภูมิศาสตร์ที่มั่นคงยิ่งขึ้น โดยออสเตรเลียทำหน้าที่คล้าย “ผู้จัดการภูมิภาค” ของโลกตะวันตกในแปซิฟิกได้ ความเคลื่อนไหวนี้ยังสะท้อนถึงแนวโน้มของ “การทูตป้องกัน” (Defence Diplomacy) ที่ใช้การสร้างพันธมิตรทางทหารเพื่อเสริมความชอบธรรมในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ช่วยลดแรงต้านจากภายในภูมิภาค ด้วยการวางภาพว่าออสเตรเลียคือ “เพื่อนผู้สนับสนุนการพัฒนา” ไม่ใช่ผู้รุกราน

ปาปัวนิวกินี: การเดินบนเส้นทางบางระหว่างอิทธิพลสองขั้ว

สำหรับปาปัวนิวกินี การตัดสินใจอนุมัติ Pukpuk Treaty ไม่ได้เป็นเรื่องง่าย เพราะรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี เจมส์ มาราเป (James Marape) ต้องเผชิญแรงกดดันทั้งภายในและภายนอก ประเทศนี้มีประชากรกว่า 10 ล้านคน แต่ยังเผชิญความท้าทายด้านโครงสร้างเศรษฐกิจและความมั่นคงภายในประเทศสูงมาก โดยเฉพาะในภูมิภาคบูแกนวิลล์ที่ยังมีแนวโน้มต้องการแยกตัวเป็นเอกราช การผูกพันทางทหารกับออสเตรเลียจึงเป็นดาบสองคม — ด้านหนึ่งมันช่วยให้ PNG ได้รับการสนับสนุนทางเทคโนโลยี ความช่วยเหลือทางการเงิน และความมั่นคง แต่ในอีกด้านหนึ่งมันอาจทำให้ประเทศนี้สูญเสียพื้นที่อิสระทางนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อจีน ซึ่งเป็นคู่ค้ารายใหญ่ของ PNG มองว่าสนธิสัญญาฯ นี้คือ “การเลือกข้าง” ปาปัวนิวกินีจึงอยู่ในจุดที่ต้องสร้างสมดุลระหว่าง “การรักษาอธิปไตยแห่งชาติ” กับ “การเลือกพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์” ซึ่งเป็นโจทย์เดียวกับที่ประเทศขนาดกลางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องเผชิญเช่นกัน

ปฏิกิริยาของประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิก: ความระแวงและการคานอำนาจใหม่

การลงนาม Pukpuk Treaty ยังสร้างแรงสะท้อนในระดับภูมิภาค หมู่เกาะแปซิฟิกหลายประเทศ เช่น ฟิจิ, วานูอาตู และหมู่เกาะโซโลมอน ต่างออกแถลงการณ์อย่างระมัดระวัง โดยบางประเทศแสดงความกังวลว่าการขยายอิทธิพลของกองทัพออสเตรเลียอาจนำมาซึ่ง “การทหารภาคใต้” (Militarization of the South Pacific) ซึ่งขัดต่อจิตวิญญาณของสนธิสัญญารอตองกา (Rarotonga Treaty) ว่าด้วยการไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในแปซิฟิกได้ ในขณะเดียวกัน รัฐบาลโซโลมอนที่เคยลงนามข้อตกลงด้านความมั่นคงกับจีนก็ถือโอกาสวิพากษ์ว่าการกระทำของออสเตรเลีย “ไม่ได้ต่างจากจีน” เพียงแต่เปลี่ยนผู้เล่นหลักเท่านั้น ซึ่งสะท้อนความตึงเครียดเชิงโครงสร้างของภูมิภาคที่ต้องดิ้นรนหาความเป็นกลางท่ามกลางการแข่งขันของมหาอำนาจ

การเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์อินโด-แปซิฟิก: จากเส้นขอบสู่สมรภูมิหลัก

ในอดีต พื้นที่หมู่เกาะแปซิฟิกตอนใต้เคยถูกมองว่าเป็น “พื้นที่ชายขอบ” ของโลกการเมืองระหว่างประเทศ แต่ในทศวรรษที่ผ่านมา สถานะนี้ได้เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง ภูมิภาคนี้กลายเป็น “สนามแข่งขันเชิงภูมิรัฐศาสตร์แห่งใหม่” ที่เชื่อมระหว่างเส้นทางการค้าและระบบความมั่นคงของสองมหาอำนาจ Pukpuk Treaty จึงไม่ใช่สนธิสัญญาที่จำกัดอยู่ในกรอบออสเตรเลีย-ปาปัวนิวกินีเท่านั้น แต่คือหมุดหมายสำคัญที่ทำให้หมู่เกาะแปซิฟิกกลับเข้าสู่จุดศูนย์กลางของยุทธศาสตร์โลกอีกครั้ง ความเคลื่อนไหวนี้คล้ายกับการฟื้นคืนของ “ยุทธศาสตร์เกาะ” (Island Strategy) ในสงครามเย็น ที่สหรัฐฯ ใช้หมู่เกาะแปซิฟิกเพื่อสร้างแนวป้องกันการขยายตัวของโซเวียต — เพียงแต่ในศตวรรษที่ 21 ศัตรูในเชิงยุทธศาสตร์เปลี่ยนจากคอมมิวนิสต์รัสเซียมาเป็นจีน

ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับไทยและอาเซียน

ไทยควรติดตามการตีความและการใช้มาตรา “ความช่วยเหลือ” ประเมินผลกระทบต่อสมดุลพลังในภูมิภาค และขยายบทบาทในโครงการที่ไม่ใช่ทหาร เช่น การจัดการภัยพิบัติและพัฒนาเศรษฐกิจชายฝั่ง อาเซียนสามารถสร้างบทบาทเชิงบวกโดยยืนยันความเป็นกลาง และเพิ่มช่องทางการทูตเชิงวัฒนธรรมและวิชาการเพื่อสร้างความเข้าใจ

Pukpuk Treaty เป็นสัญญาณว่าแปซิฟิกกำลังก้าวเข้าสู่ระเบียบใหม่ การยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างออสเตรเลียและ PNG ไม่ใช่เพียงเรื่องทวิภาคี แต่สะท้อนการแข่งขันอิทธิพลระหว่างมหาอำนาจ สำหรับ PNG สนธิสัญญามีทั้งข้อดีด้านทรัพยากรและความมั่นคง และความเสี่ยงต่ออธิปไตย ส่วนฝ่ายโลกอื่น ๆ โดยเฉพาะจีน มองการเคลื่อนไหวนี้เป็นสัญญาณเชิงกลยุทธ์ ความสำเร็จของ Pukpuk Treaty ขึ้นกับการออกแบบกลไกการใช้งานที่ชัดเจน การเคารพอธิปไตย และการสื่อสารกับประชาชน เพื่อให้สนธิสัญญาเป็นเครื่องมือสร้างเสถียรภาพในภูมิภาค ไม่ใช่ปัจจัยสร้างความขัดแย้ง สำหรับไทยและอาเซียน นี่เป็นโอกาสทบทวนยุทธศาสตร์ภายนอก การใช้การทูตเชิงสาธารณะ และการสร้างพื้นที่เน้นการพัฒนา ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นทางเลือกที่สร้างสรรค์ต่อประเทศแปซิฟิก

พ.อ.หญิง มณฑิรา ยิ้มสมบูรณ์

อจ.กก.วทบ.

อ้างอิง

1. <https://www.reddit.com/> Papua New Guinea's cabinet approves 'Pukpuk' defence treaty with Australia
2. <https://www.facebook.com/groups/> ออสเตรเลียและปาปัวนิวกินีได้เลื่อนการลงนามในสนธิสัญญาป้องกันร่วม (Pukpuk Treaty)
3. <https://www.reuters.com/world/china/papua-new-guinea-approves-defence-treaty-> Papua New Guinea approves defence treaty with Australia

